

Õiguskantsler

Lp Karin Kütt
juhataja
SA Väandra Tervisekeskus
terkeskus@gmail.com

Teie nr
Meie 10.07.2019 nr 7-9/190467/1903514

Kontrollkäik Väandra Tervisekeskuse hooldekodu üksusesse

Austatud Karin Kütt

Õiguskantsleri nõunikud kontrollisid 29.03.2019 ette teatamata SA Väandra Tervisekeskuse (edaspidi: hooldekodu) tegevust üldhooldusteenuse osutamisel ja hooldekodu elanike elamistingimusi.

Hooldekodu töötajad on klientide sõnul abivalmid ja tähelepanelikud. Hea on see, et hooldekodus on ööpäev läbi kohal meditsiiniõde. Hooldekodu elu- ja hügieeniruumid on puhtad ja ajakohased ning varustatud abivahenditega (pesemistoolid, pesuraam, käepidemed jms). Toitlustamisel arvestatakse klientide erivajadusi (nt erimenüü diabeetikutele ja laktoositalumatusega klientidele, vajadusel püreestatud toit). Töötajate koolitamisse suhtutakse tähelepanuga – hooldajatele korraldatakse töökohapõhist õpet.

Õiguskantsler palub rohkem tähelepanu pöörata privaatsuse tagamisele ning arvestada töötajate arvu ja tööülesandeid kavandades klientide suure abivajadusega. Hooldekodu elanikele tuleb rohkem pakkuda mõtestatud ajaveetmise võimalusi, võimelda liikumisraskustega elanikega ning võimaldada neil olla värskes õhus. Suure abivajadusega kliente peab pesema vähemalt kord nädalas. Tähelepanelikult tuleb järgida ravimite käitlemisele kehtestatud nõudeid. Abi oleks paremini kättesaadav, kui hooldekodu kõigis magamistubades oleks töötajate väljakutse süsteem.

Väandra Tervisekeskuses on 55 kohta üldhooldusteenust saavatele inimestele, kontrollkäigu ajal oli üks koht täitmata. Hooldekodu asub 2009. aastal valminud kahekorruselises liftiga majas, mis on ehitatud sotsiaal- ja tervishoiuteenuste osutamiseks. Hoonetele on hea ligipääs, see on kohandatud liikumisraskustega inimeste vajadustele ning sisustatud hoolekandeaasutusele vajaliku inventariga.

Hooldekodu elanike magamistoad on kahe- kuni neljakohalised. Kontrollkäigu ajal oli esimesele korrusele majutatud 39 elanikku ning teisele korrusele 15. Suurema abi- ja hooldusvajadusega kliendid on teisel korrusel, sest seal asuvad meditsiiniõde tööruumid. Väandra Tervisekeskuse teisel korrusel osutatakse ka iseseisvat statsionaarset õendusabi (15 kohta)¹, hooldajatel tuleb ka nende inimeste eest hoolitseda (st kokku on teisel korrusel 30 voodikohta). Hoones on osaliselt olemas töötajate väljakutse süsteem. Videovalvet paigaldatud ei ole.

¹ Väandra Tervisekeskuses on kokku 70 voodikohta: 55 kohta üldhooldusteenust saavatele inimestele ning 15 kohta iseseisva statsionaarse õendusabi patsientidele.

Päeval (06.00–18.00) on hooldekodu mõlemal korrusel tavaliselt tööl kaks hooldajat, õhtuti ja öösiti jääb mõlemale korrusele tööle üks. Ööpäev läbi on kohal meditsiiniõde, kes jälgib ja dokumenteerib nii õendusabi vajavate patsientide kui ka üldhooldust vajavate hooldekodu elanike tervise seisundit ning jagab ravimeid. Aktiveerivaid tegevusi, võimlemist ning huvitegevusi juhendavat töötajat hooldekodus ei ole.

Kontrollkäigul tegid õiguskantsleri nõunikud koos eksperdiga ringkäigu hooldekodu ruumides, tutvusid asutuse dokumentidega, vestlesid personali ning klientidega.

1. Olmetingimused ja hooldamine

Hooldekodu kliendid elavad kahe- kuni neljakohalistes magamistubades. Ruumid on hea ligipääsetavusega ka liikumisraskustega elanikele. Magamistoad on avarad, kuid võiksid olla hubasemad. Kasutatakse palju funktsionaalvoodeid. Hügieeniruumid on heas seisukorras.

Hooned on töötajate väljakutse süsteem olemas vaid osades magamistubades. Mõni voodi oli ruumis paigutatud nii, et inimene ei ulatunud voodist kutsungit sisse lülitama. Kui hooldekodu kliendid ei saa kutsungiseadmeid kasutada, on nad sunnitud oma abivajadusest personalile teada andma hõikudes või paluma kaaslastel abi kutsuda. Vestlustest selgus, et mitmed inimesed tunnevad selle pärast muret. Hooldajad ei pruugi alati abivajaja hõikumist kuulda, eriti õhtuti ja öösiti, kui mõlemal korrusel on tööl vaid üks hooldaja. Samuti võib hõikumine olla klientidele kurnav või ka alandav ning rikkuda nende kaaslaste rahu. Tõhusa abi kutsumise süsteemi puudumise tõttu võib mõni klient jääda abita või märgatakse tema abivajadust liiga hilja. Klientide turvalisuse huvides peaks kutsungisüsteem olema töökorras kogu majas ning kõigi voodite juures.

Paljud hooldekodu elanikud kasutavad potitoole, ometi ei olnud nende tubades sirme ega vahekardinaid. Hooldekodus on sirmid olemas ja personali sõnul saab neid ka kasutada, kuid inimesed üldjuhul ei soovi seda.

Mitmekohalistes magamistubades, mille elanikest vähemalt üks tarvitab potitooli, peavad privaatsuse tagamiseks olema ka sirmid või kardinat.² Oluline on tagada privaatsus hügieenitoimingute tegemisel (nt mähkmete ja uriinikoti vahetamine, sidumised) – ka juhul, kui inimene ise sirmi või kardinat ei küsi. Privaatsuse tagamise vajadusele juhtis tähelepanu meditsiinieksperit ning selle tähtsust on rõhutatud ka [üldhooldusteenuse kvaliteedijuhises](#).

Teenuse kvaliteediga olid kliendid üldjuhul rahul ning kiitsid töötajate meeldivat suhtumist. Hooldekodus märgitakse üles igapäevaseid hooldustoiminguid ning klientidele on koostatud hooldusplaane. Positiivne on see, et hooldusplaanide koostamisel hindab meditsiiniõde ka tervishoiuteenuse vajadust. Parandada saab hooldusplaanide koostamise praktikat ja planeerida neis hooldustoimingud ja aktiveerivad tegevused sellise täpsusega, et plaani alusel oleks võimalik kavandada töömahtu ning tagada igale hooldekodu elanikule individuaalne ja terviklik abi. Paljud hooldusplaani olid liialt üldsõnalisel. Klientide tervise kaitset silmas pidades on põhjalik hooldusplaan äärmiselt oluline (vt ka Tootsi Hooldekodu [22.08.2017 kontrollkäigu kokkuvõte](#), lk 2).

² Õpik-käsiraamat hooldustöötajatele „Hoolides ja hoolitsedes“ juhib samuti hooldaja tähelepanu abivajaja privaatsuse austamisele ning sirmide või kardinate kasutamisele intiim- ja hügieenitoimingute tegemisel. (M. Jaanisk jt. Hoolides ja hoolitsedes. Õpik-käsiraamat hooldustöötajatele. Tartu Tervishoiu Kõrgkool. Kirjastus Argo, 2015.)

Suur osa hooldekodu elanikest vajab abi pesemisel ja muudes hügieenitoimingutes. Paljud neist kasutavad mähkmeid. Hooldekodu päevaplaani järgi vahetatakse mähkmeid kaks korda päevas (varahommikul ja pärastlõunal alates kella 15), töötajate kinnitusel tehakse seda vajaduse korral ka sagedamini. Tavaliselt pärast õhtusööki mähkmeid ei vahetata (seda tehakse ainult erandjuhtudel). Seega võib jääda pealelõunaste ja hommikuste hooldustoimingute vahele liialt pikk aeg. Mähkmevahetusega ülemäärane viivitamine võib põhjustada kliendile ebamugavust ja halba enesetunnet ning tekitada nahaprobleeme.

Hooldustoimingute kohta koostatud dokumentidest ilmnes, et suurema abivajadusega kliente (kes ei ole võimelised end ise pesema) pestakse mõnikord 12 päeva tagant, enamasti oli kliente pestud 10 päeva tagant. See ei ole piisav. Naha ja nahaaluskudede infektsioonide vältimiseks tuleb peale igapäevaste hügieenitoimingute hooldekodu elanikke üle keha pesta vähemalt kord nädalas. Sama sagedusega tuleb [tervisekaitsenõuete](#) järgi vahetada ka voodipesu. Ringkäigul jäi silma, et ühe hooldekodu elaniku voodipesu oli auklik. Nii ei peaks see olema.

Pärast kella 18 jääb mõlemale korrusele üks hooldaja ning siis võib olla keeruline pöörata piisavalt tähelepanu lamajatele klientidele, keda tuleb regulaarselt keerata. Öhtusel ja öisel ajal töötaval hooldajal on seda üksi teha raske. Selleks et hooldajate tööd hõlpsamaks muuta ja ühtlasi nende terviseohte vähendada, saab kasutusele võtta asjakohased abivahendid. Näiteks võib siirdumisi lihtsustada kaasaskantav libistamislaud. Hooldekodus on olemas lingtõstuk, kuid see asub teisel korrusel ja esimese korruse hooldajad seda igapäevaselt ei kasuta. Samas tuleb ka esimesel korrusel mitut klienti nende tervises seisundi tõttu sageli tõsta ja siirdumisel toetada. Kui nüüdisaegseid ümberasetamise abivahendeid ei kasutata, võib klientide pidev tõstmine ohustada töötajate tervist. Samuti võivad töötajad loobuda tegevustest mõne lamava kliendiga, muutes tema seisundi täiesti voodikeskseks (näiteks ei pääse klient oma magamistoast välja, sest tema tõstmine on ülemäära keeruline).

Õiguskantsler palub hooldekodul täiendada hooldusplaane ning pöörata rohkem tähelepanu privaatsuse tagamisele. Samuti tuleb muretseda piisavalt palju sobivaid abivahendeid, vajaduse korral muuta töökorraldust ning kaaluda töötajate väljakutse seadmete paigaldamist kõigisse tubadesse. Õiguskantsler palub jälgida, et mähkmeid vahetataks inimeste vajadusest lähtudes ning kliente pestaks ja nende voodipesu vahetataks piisavalt sageli.

2. Värskes õhus viibimine ja vaba aja sisustamine

Hooldekodus puudub tegevusjuhendaja, kes korraldaks inimeste vaba aja tegevust ning aitaks hooldekodu elanikke õue jalutama. Mitmed kliendid vajavad õueminekul abi (nt ratastooli siirdumisel ja riietumisel), kuid hooldajatel ei ole suure töökoormuse tõttu aega kõiki kliente nende soovide järgi õue viia. Lamavate inimestega hooldekodus regulaarselt ei võimelda. Ka tervishoiuekspert täheldas, et hooldajate töökoormus on suur, mistõttu ei jää neil aega hooldekodu elanikega individuaalselt tegelda (mh võimelda).

Hooldekodus saab vaadata telerit ja lugeda raamatuid. Esimese korruse osakonnast pääseb otse õuealale. Mitmed suurema abivajadusega inimesed tõid vestlustes välja, et nad sooviksid rohkem õues käia. Samuti soovis mitu klienti, et töötajad neid siirdumisel ja jalutamisel rohkem toetaksid – nii saaksid nad parandada oma liikumisvõimet.

Kui hooldekodu elanike vaba aja sisustamisele ja nende aktiveerimisele ei pöörata piisavalt tähelepanu, võivad nad muutuda oma elu ja käekäigu suhtes passiivseks. Liikumisvaegusest

põhjustatud probleemide ennetamiseks tuleb just piiratud liikumisvõimega klientide aktiveerimisega rohkem tegelda. Lamavatele haigetele on regulaarne tegevusteraapia väga oluline: see aitab säilitada liigeste liikuvust, lihaste tugevust ja ennetada tüsistusi, mida põhjustab pikaajaline lamamine. Hooldekodu elanike terviseprobleeme ja vanust silmas pidades oleks äärmiselt oluline pakkuda neile rohkem juhendatud tegevust ning lamavate klientidega võimelda.

Oluline on, et ka suurema liikumispuudega või voodihaigetele klientidele pakutaks jõukohast tegevust. Sellised kliendid ei peaks olema kuude kaupa vaid siseruumides, neile peab andma võimaluse värskes õhus viibida. Ka ratastooli kasutajad peavad saama õues käia ning vajaduse korral tuleb neid selles igati abistada. Klientide suurema abivajadusega tuleb arvestada personali koosseisu ning tööülesannete planeerimisel, et personalinappus ei takistaks klientidega tegelemist.

Jõukohased aktiveerivad tegevused ning siirdumist puudutav abivajadus tuleb kajastada hooldekodu elaniku hooldusplaanis. Hooldekodu töötajad on kohustatud tegema hooldusplaanis määratud hooldustoiminguid ning inimesi muul moel abistama. Selleks peab hooldekodus olema piisavalt töötajaid. [Seadus](#) ei sätesta üldhooldekodule nõutavat minimaalset töötajate arvu. Selle määramisel tuleb arvestada hooldekodukohtade arvu, inimeste abivajadust ning hoonete, territooriumi ja asutuse eripärasid. Väandra Tervisekeskuse puhul on määrav, et seal elab palju voodihaigeid, kes vajavad teiste hooldekodu elanikega võrreldes suuremat tähelepanu.

Õiguskantsler tunnustab hooldajate tööd ja pühendumist, kuid palub tagada, et hooldekodus oleks kogu aeg tööl piisavalt palju hooldajaid ning et personali koosseisu ning tööülesannete kavandamisel arvestataks ka suurema abi osutamise vajadusega. Õiguskantsler palub Väandra Tervisekeskusel pakkuda klientidele rohkem aktiveerivaid tegevusi ning võimelda lamavate klientidega.

3. Ravimite käitlemine

Hooldekodus hoitakse ravimeid meditsiiniõde ruumides ning esimese korruse hooldajate ruumis. Mõlemad toad on lukustatud, seega ei ole ravimid kõrvalistele isikutele kättesaadavad. Raviskeemi järgi jagab retseptiravimeid ravimidosaatoritesse hooldekodu õde. Esimesel korrusel aitavad inimesi ravimite võtmisel hooldajad ja teisel korrusel õde.

Mõne ravimi pakendil oli ühe kliendi nimi maha kriipsutatud ja asendatud teise kliendi nimega või kirjega „haigla“ (sh psühhotroopsed ravimid, nt Valocordin Diazepam, Haloperidol). Ohutuse tagamiseks peab igal ravimipakendil olema märges selle kohta, kelle ravimiga on tegemist. Iga retseptiravimi puhul peab saama kindlaks teha, kellele see on määratud.³ Konkreetsele kliendile arsti poolt soodustusega määratud ravimit võib manustada vaid sellele isikule. Asutusel peab olema [ülevaade](#) olemasolevatest ravimitest ning mittevajalikud ravimid (nt mõne lahkunud kliendi ravimid või raviskeemi muutmise tõttu üle jäänud ravimid) tuleb nõuetekohaselt [hävitada](#). Ravimijääkide kogumine ei ole põhjendatud, sest võib tekitada ohtu ravimite kuritarvitamiseks ning on vastuolus ravimiarvestuse [eeskirjadega](#). Nende ravimite kohta, mida hooldekodu hangib [ravimite hulgiostu](#) õigust kasutades, tuleb pidada eraldi arvestust.

³ Ravimite käitlemisel tuleb hooldekodul lähtuda muu hulgas sotsiaalministri 17.02.2005 määruses nr 20 „[Ravimialase arvestuse eeskirjad tervishoiuteenuse või veterinaarteenuse osutamisel ning hoolekandeesutuses](#)“ sätestatud nõuetest. Kui ravimite käitlemise nõudeid rikutakse, on Ravimiametil õigus teha asutustele ettekirjutus ning määrata sunniraha (vt nt 29.12.2015 [SA Aarike Hooldekeskusele tehtud ettekirjutus nr JUR-4.2/15/31](#)).

Hooldekodu klientidele kuuluvad kõlbmatud ravimid võib viia apteeki, kes hoolitseb nende hävitamise eest (RavS § 37). Vt ka [Ravimiameti selgitused](#) kõlbmatute ravimite käitlemise kohta.

Mõnele hooldekodu elanikule annavad hooldajad ravimeid purustatud kujul. Tabletid tehakse pulbriks purustusanumas, millel oli näha kuivanud ravimijääke. Kui raviskeemis on inimesele määratud mitu ravimit, siis purustatakse need koos. Raviskeemis ravimite purustamise kohta teave puudus.

Õiguskantsleri varasematel kontrollkäikudel eksperdina kaasas olnud Ravimiameti esindaja on soovitanud⁴ enne ravimite purustamist ja lahustamist hinnata, kas konkreetset ravimit tohib sel viisil käidelda⁵ ning kas mitme ravimi kokkusegamine on lubatud. Vajaduse korral tuleb ravim lahustada vahetult enne manustamist. Kui patsient ei taha/saa ravimeid võtta, tuleb välja selgitada selle põhjus ja leida kliendile sobiv ravimivorm (mikstuurid, süstid jne). Neelamisprobleemi korral tuleb konsulteerida raviarstiga. Tablette võib purustada vaid äärmise vajaduse korral, vahetult enne manustamist ja arsti sellise korralduse kohta peaks olema märge raviskeemis. Ravimianumaid peab puhastama.

Õiguskantsler palub Vändra Tervisekeskusel järgida ravimite käitlemisele kehtestatud nõudeid.

4. Tervishoiueksperti hinnang

Kontrollkäigule kaasatud tervishoiueksperti arvamuse koopia on lisatud käesolevale kirjale. Tervishoiueksperti arvamuses toodud tähelepanekute ja soovitude osas palun kujundada hooldekodul oma seisukoht ning edastada see õiguskantslerile koos vastustega kirjas toodud tähelepanekute kohta.

Teie seisukohta ootan võimalusel hiljemalt 09.08.2019.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Lisa: Tervishoiueksperti arvamus 4 lehel

Koopia: Sotsiaalministeerium, Sotsiaalkindlustusamet, Terviseamet, Ravimiamet

Eva Lillemaa 693 8439
Eva.Lillemaa@oiguskantsler.ee

---

⁴ Vt nt [01.–02.07.2015 Pariisi Erihoolduskeskuse kontrollkäigu kokkuvõte](#); [29.–30.06.2015 AS Hoolekandeteenused Erastvere Kodu kontrollkäigu kokkuvõte](#).

⁵ Ravimeid võib manustada ainult ravimipakendis märgitud manustamisjuhendi järgi.